

ŠKOLSKÁ ZRELOSŤ

Vstup do školy je pre dieťa novou vývinovou úlohou. Jeho život sa radikálne zmení od obdobia bezstarostných hier k prvým vážnym povinnostiam. Preto je veľmi dôležité tento krok správne načasovať a mať na zreteli, že predčasný vstup do školy môže nepriaznivo ovplyvniť celú školskú dochádzku dieťaťa.

DEFINÍCIA

V literatúre sa používajú rôzne termíny - napríklad školská zrelosť, pripravenosť na školu, školská spôsobilosť. Ide o komplexný jav, o dosiahnutie takého stupňa vývinu dieťaťa (telesného, rozumového, emocionálneho a sociálneho), ktorý mu umožňuje osvojovať si školské znalosti a zručnosti s relatívnym úspechom.

VEK

V našich podmienkach je stanovená veková hranica pre vstup dieťaťa do školy dovŕšených 6 rokov, a to do 1. septembra. Každé dieťa, ktoré spĺňa túto podmienku musí byť v danom roku zapísané do školy. V prípade odkladu školskej dochádzky o tento môže požiadať rodič (aj z podnetu psychológa, lekára, pedagóga MŠ). Môže tak urobiť pri zápise dieťaťa do školy, taktiež počas jarných mesiacov (čo je optimálne), maximálne však do augusta daného roku. Pri žiadosti o predčasné zaškolenie (ak je dieťa narodené po 1. septembri a do konca kalendárneho roku) je povinné psychologické vyšetrenie dieťaťa.

ZNAKY ŠKOLSKEJ ZRELOSTI

◆ TELESNÝ A ZDRAVOTNÝ STAV

Aspekty telesného vývinu posudzuje lekár - pediater. V tomto veku dochádza k premene postavy („prvá premena telesnej stavby“): stráca sa detská tuková vrstva na úkor svalov, menia sa telesné proporcie: postava sa pretiahne, predĺžia sa končatiny, zužuje sa trup, zmenší sa veľkosť hlavy v pomere k telu.

Zjednodušená metóda na zistenie telesnej stránky školskej zrelosti je tzv. „filipínska miera“, podľa ktorej je dieťa zrelé ak si dokáže chytiť pravou rukou ľavé ucho a vice versa.

◆ PSYCHICKÁ ZRELOSŤ

Z hľadiska psychickej zrelosti dieťaťa je významná podnetnosť jeho výchovného prostredia, pričom je veľmi dôležité odhadnúť jej mieru. Nie je vhodná nedostatočná, ale ani príliš vysoká miera podnetnosti (tzv. prestimulovanosť dieťaťa). Dieťa by malo mať v tomto období k dispozícii nielen hračky, ale aj kresliace potreby, plastelínu, skladačky, knižky atď. Dieťa potrebuje cítiť bezpečie v rodine. Všíma si mužské a ženské roly, začína sa učiť prosociálnemu správaniu.

Z hľadiska psychickej zrelosti ide o zrelosť v týchto oblastiach:

V n í m a n i e

- dieťa je schopné z vnímaného celku vyčleniť časti a opäť z nich zložiť celok
- pozná farby a vie ich pomenovať
- pozná tvary a vie ich pomenovať
- pokiaľ ide o sluchové a zrakové vnímanie je jeho zrelosť predpokladom úspešnej výučby čítania a písania, v zrakovom vnímaní vie rozlíšiť rovnaké a podobné tvary
- úroveň sluchovej analýzy slov - dieťa vie rozoznávať prvú a poslednú hlásku v slove, vie menovať slová, ktoré sa začínajú na rovnakú hlásku

G r a f o m o t o r i k a

- kresba už vernejšie odráža skutočnosť
- dieťa je schopné obkresliť jednoduchú predlohu
- vie nakresliť postavu so všetkými základnými znakmi
- úchop ceruzky je správny
- pri kreslení preferuje jednu ruku
- vie kresliť tak, že línie sú pevné a neroztrásené
- vie vystrihnúť jednoduchý tvar podľa predkreslenej čiary

R o z u m o v é p o z n á v a n i e

- deti sa začínajú opierať o analytické myslenie
- lepšie postihujú podobnosti a rozdiely
- začínajú chápať vzťahy a súvislosti, príčinu a dôsledok
- vedia svoje meno a priezvisko, adresu
- ovládajú detské riekanky a piesne
- úroveň matematických predstáv (rozoznávanie množstva, veľkosti, poradia, spočítavanie predmetov do "päť")
- vedia sa orientovať v priestore, vedia kde je "vpredu", "vzadu", "hore", "dole", "vpravo", "vľavo"

V ý v i n r e č i

- školsky zrelé dieťa vie vo vetách a v jednoduchých súvetiach bez agramatizmov vypovedať svoje zážitky

- vie správne vyslovovať všetky hlásky (artikulačná neobratnosť by mala byť korigovaná ešte pred vstupom do školy)
- vie vysloviť krátke slovo samostatne po hláskach
- vie vyrozprávať obsah krátkej rozprávky a rozumieť jej obsahu
- vie sa naučiť naspamäť detskú pesničku alebo básničku

P r a c o v n á   v y s p e l o s ť

- dieťa vie odlíšiť hru od povinnosti
- zadanú úlohu sa snaží splniť a dokončiť, nezačína neustále niečo nové, neodbieha
- má primerané psychomotorické tempo
- vie sa samostatne obliecť a obuť
- vie si pozapínať gombíky a zaviazať šnúrky
- vie sa samostatne najesť a obslúžiť na WC

P o z o r n o s ť

- dieťa sa dokáže sústrediť na činnosť 15-20 minút

◆ **EMOCIONÁLNA A SOCIÁLNA ZRELOSŤ**

- dieťa sa dokáže odlúčiť od matky, podriadiť sa autorite
- na nové prostredie a osoby si zvyká bez väčších problémov (neplače, neskrýva sa za rodičov, neuteká)
- väčšinou sa hráva spoločne s deťmi, nestráni sa ich spoločnosti, nie je medzi deťmi bojzlivé a plačlivé
- nie je agresívne, spory s deťmi dokáže riešiť väčšinou bez bitky, hádky, vzdorovitosti

KEDY JE DIEŤA PRE ŠKOLU NEZRELÉ?

Medzi jednotlivými stránkami školskej zrelosti sa často vyskytujú aj veľké rozpory a protiklady. Môže ísť o disproporcie medzi telesnou a psychickou stránkou, ale aj disproporcie v samotnej telesnej, psychickej alebo sociálnej oblasti. Preto je dôležité posudzovať školskú zrelosť dieťaťa komplexne.

Všeobecne príčiny školskej nezrelosti môžeme rozdeliť do týchto kategórií:

- nedostatky v somatickom vývine a v zdravotnom stave
- nerovnomerný vývin, oslabenie dielčích schopností a funkcií
- nezrelosť v citovej a sociálnej oblasti

- nedostatky vo výchovnom prostredí a pôsobení na dieťa.

Konkrétne sa za nezrelé považuje napríklad dieťa, ktoré:

- je veľmi živé, hravé a nevydrží dlhšie pri jednej činnosti,
- nerado kreslí, nedrží dobre ceruzku, alebo ju strieda z pravej do ľavej ruky,
- má ťažkosti s výslovnosťou, má málo vyvinutú reč,
- je nadmerne bojazlivé, odmieta kontakt s druhými a v cudzom prostredí plače,
- väčší predpoklad nezrelosti dieťaťa je tiež vtedy ak nechodilo do materskej školy; je pravdepodobnejšie, že si bude ťažko zvykať na kolektív, prispôbovať sa pravidlám.

ODKLAD ŠKOLSKEJ DOCHÁDZKY

Ak teda dieťa nespĺňa základné kritériá školskej zrelosti, treba požiadať o odklad školskej dochádzky - môže ho navrhnúť rodič, ale aj pedagóg, psychológ alebo detský lekár. O odklad požiada písomne rodič dieťaťa, a ak treba, priloží sa záver odborného vyšetrenia. Rozhodnutie o odklade vydáva riaditeľstvo školy, na ktorú bolo dieťa zapísané.

V prípade odkladu školskej dochádzky je pre dieťa zvyčajne prospešné, aby navštevovalo materskú školu, ktorá mu dokáže poskytnúť systematickú a odbornú starostlivosť. Počas roka sa zvyčajne podarí vyrovnať zistené nerovnomernosti vo vývine dieťaťa.

NIEKTORÉ OPATRENIA PRE NEZRELÉ DETI:

- zámerné rozvíjanie a náprava deficitných oblastí:
  - v myslení - triedenie a zoskupovanie predmetov podľa farby, tvaru, množstva, účelu; skladanie a rozkladanie celkov - obrázkov, stavebníc, riešenie hádaniek;
  - v priestorovej orientácii - orientácia na vlastnom tele, pravo-ľavá orientácia;
  - rečová oblasť - rozvoj slovnej zásoby, vyjadrovacích schopností;
  - v jemnej motorike - narábanie s ceruzkou, nožnicami.Existujú stimulačné programy rozvíjajúce spomínané deficitné oblasti.
- sociálny a emocionálny rozvoj dieťaťa

DODATOČNÝ ODKLAD ŠKOLSKEJ DOCHÁDZKY:

Ak sa školská nezrelosť dieťaťa zistí až po vstupe dieťaťa do školy, môže rodič alebo pedagóg požiadať o zváženie dodatočného odkladu školskej dochádzky. Rozhodnutie o dodatočnom odklade je v kompetencii riaditeľa školy, a je možné ho vydať do konca pol roka 1. ročníka (t.j. januára daného roku). Takéto rozhodnutie je už závažnejšie ako samotný odklad školskej dochádzky, a v praxi sa väčšinou o ňom rozhoduje v spolupráci so psychológom.

ZÁVEROM:

Príprava na školu je proces dlhý a cieľavedomý, a nemal by byť sústredený len na posledný rok pred zaškolením. Hranica medzi zrelosťou a nezrelosťou je veľmi relatívna. Ak máte pochybnosti, či vaše dieťa zvládne požiadavky školy, bolo by vhodné poradiť sa s odborníkmi- psychologmi. Títo zväžia školskú zrelosť dieťaťa komplexne a po realizácii psychologického vyšetrenia dajú rodičom odporúčanie, či je dieťa vhodné zaškoliť alebo mu dať odklad školskej dochádzky. Rozhodnutie, či dieťa nastúpi do školy alebo nie, zostáva na rodičovi a je len na ňom, či odporúčania psychológa prijme alebo nie.

Použitá literatúra:

Říčan, Vágnerová a kol.: Detská klinická psychológia, Avicenum, Praha, 1991

internetové zdroje, vlastná tvorba

Spracovala: Mgr. Katarína Kukučková